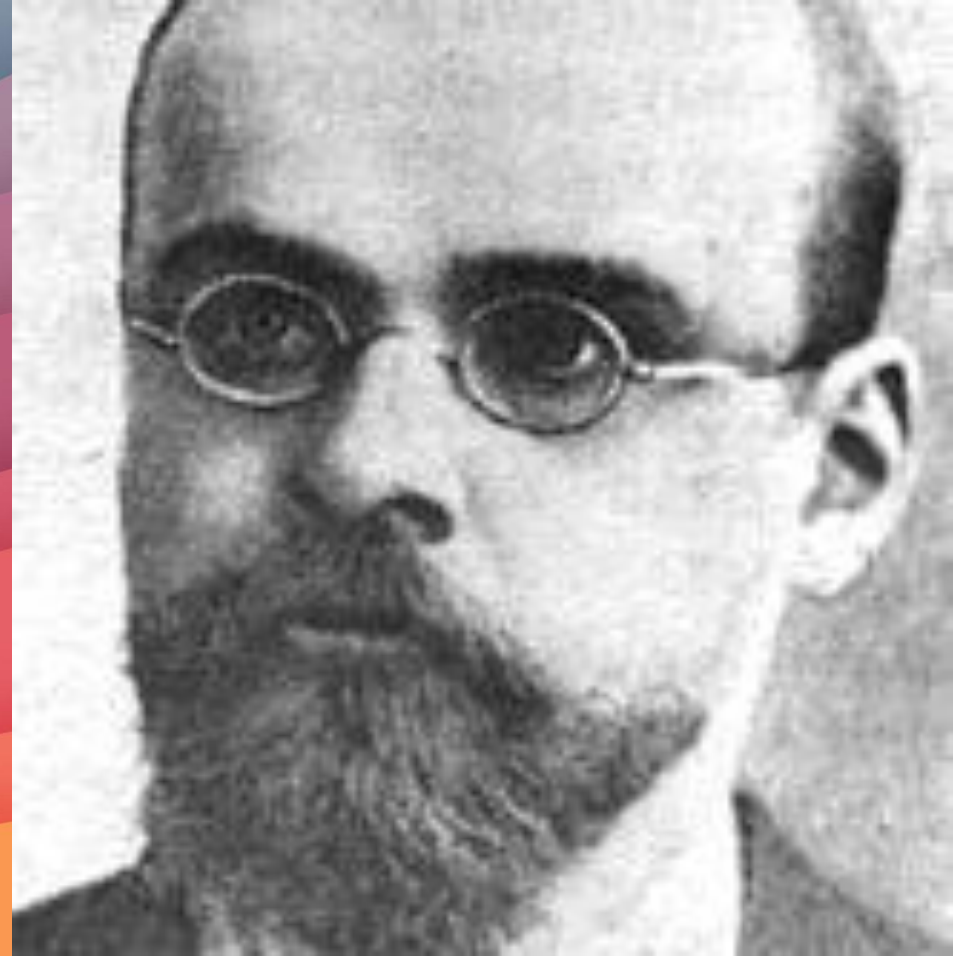

Зав'ялов Василь Васильович:

150 років з дня народження

Зав'ялов Василь Васильович –
вчений-фізіолог, мікробіолог, біохімік,
бальнеолог, доктор медицини (1899),
професор (1903), талановитий педагог та
вихователь.

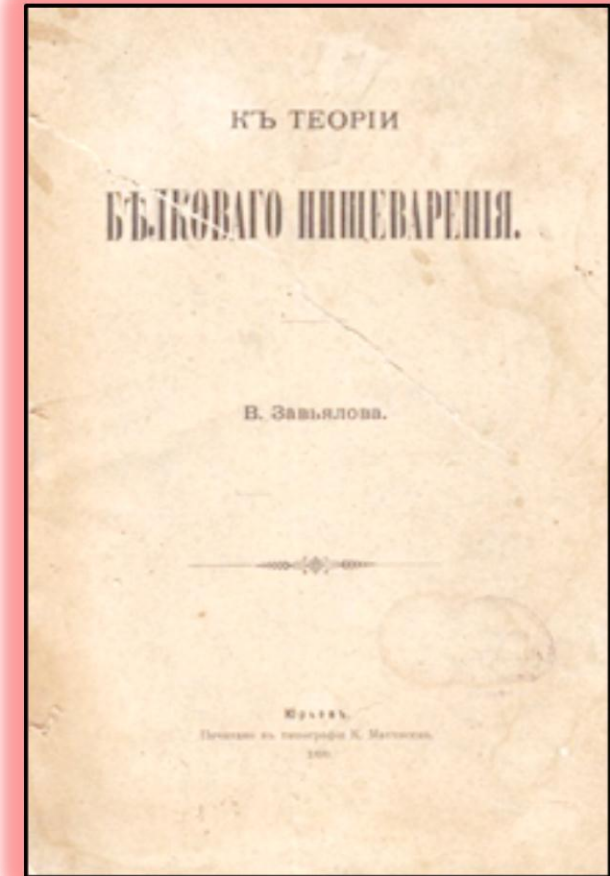

**Народився 15 липня 1873 р. в родині селянина у
с. Нововасильєвське Костромської губ.**

(1873–1930)

У 1891 р. Василь Васильович закінчив із золотою медаллю костромську гімназію та вступив на медичний факультет МУ.

У 1895 р. переїхав до Юр'єва (нині м. Тарту в Естонії) та перейшов на медичний факультет Юр'ївського (Тартуського) університету, де у 1896 р. отримав диплом лікаря, а в 1899 р. захистив дисертацію («К теории белкового пищеварения») на ступінь доктора медицини.

Завьялов В. В. К теории белкового пищеварения / В. В. Завьялов. – Юрьев : тип. К. Маттисена, 1899. – 215 с.

Період життя в Одесі для лікаря В. В. Зав'ялова розпочався з 1901 р., коли його обрали лаборантом кафедри медичної хімії Одеського університету, а згодом – приват-доцентом цієї кафедри.

У 1903 р. став професором кафедри фізіології і фізіологічної хімії. З 1904 по 1908 рр. працював екстраординарним професором кафедри зоології, порівняльної анатомії та фізіології, а у 1909–1920 рр. – ординарним професором цієї кафедри.

Одеський університет

Одночасно у 1915–1919 рр. керував кафедрою фізіології Одеських вищих жіночих курсів, з 1917 р. назначений директором Кавказьких мінеральних вод.

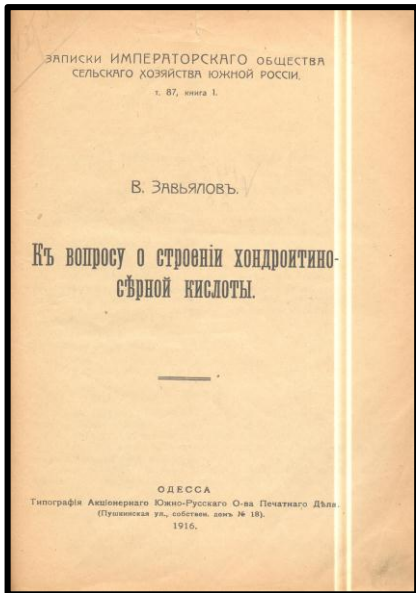

**Неаполітанська зоологічна станція,
наукове відрядження 1904 р.**

**Севастопольська зоостанція,
наукове відрядження 1906 р.**

Наукові інтереси Зав'ялова були широкими, охоплювали як питання суто фізіологічні, так і біохімічні дослідження:

Завьялов В. К вопросу о строении хондроитиносерной кислоты / В. Завьялов // Зап. Императорского общества сельского хозяйства Южной России. – 1916. – Т. 87, кн. 1. – С. 187–249.

Шифр 148/28

Завьялов В. В. Значение минеральных солей для питания животных / В. В. Завьялов. – Одесса : Славянская тип. Е. Хрисогелос, 1914. – 48 с.

Шифр 127/968

Крім того, вчений займався проблемами бальнеології та курортології: вивченням есентукських мінеральних вод, курортних факторів Одеси та ін.

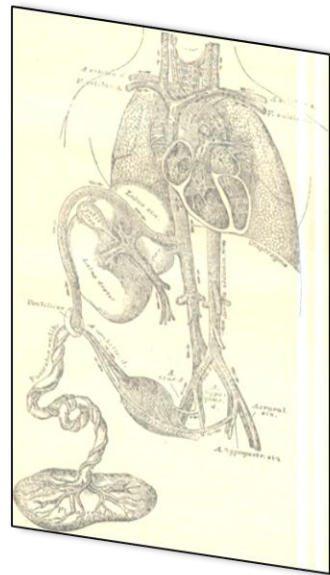
Завьялов В. В. К биохимии лечебных грязей / В. В. Завьялов. – Одесса : Техник, 1916. – 93 с.
Шифр б/28339

Професор Зав'ялов був автором цілого ряду підручників для вищої школи та для середніх навчальних закладів:

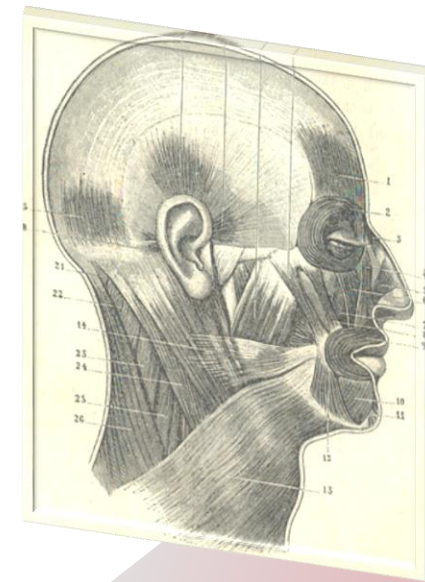
Завьялов В. В. Начальный курс физиологии человека / В. В. Завьялов. – 3-е испр. и доп. изд. – СПб ; Киев : Сотрудник, 1912. – 304 с.

Шифр 24/2832

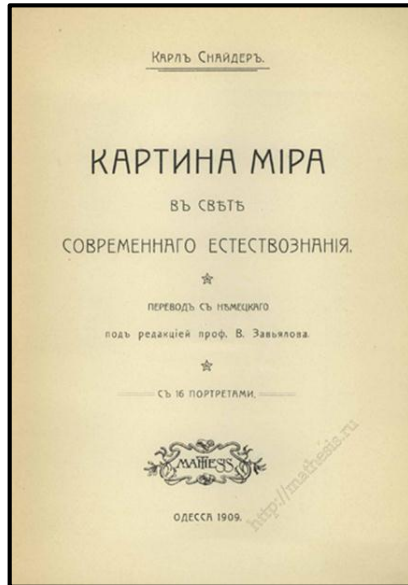

Завьялов В. В. Учебник Анатомии и физиологии человека для средних учебных заведений / В. В. Завьялов. – Киев : тип. П. Барского, 1907. – 175 с.

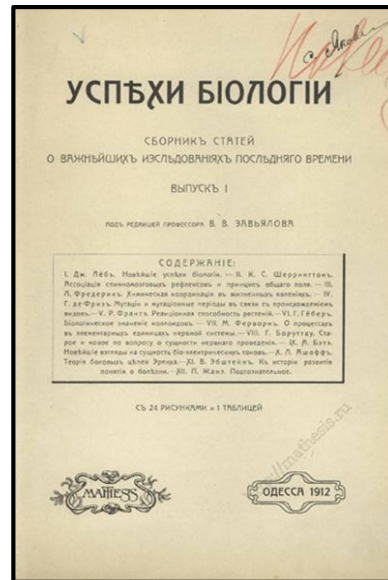
Шифр 133/257

Також йому належать переклади (з німецької мови) підручників та навчальних посібників з фізіології та фізіологічної хімії, виданих за кордоном (професорів Є. Гедона, Ж. Леба, Е. Абдергальдена та ін.).

Снайдер К. Картина мира в свете современного естествознания / К. Снайдер,; пер. с нем. и под ред. В. Завьялова. – Одесса : Матезис, 1909. – 193 с.
Шифр 125-а/720

Успехи биологии : сб. ст. о важнейших исслед. последнего времени / под ред. В. В. Завьялова. – Одесса : Матезис, 1912. – Вып. 1. – 244 с.
Шифр 131/3303, 375

Диатропов П. Н. Начальный курс гигиены : для сред. учеб. заведений / П. Диатропов, В. В. Завьялов. – 2-е испр. изд. – Киев : Пирог. т-во, 1913. – Ч. 2.

Софійський університет

На початку 1920 р. Зав'ялов разом з родиною залишив Одесу, емігрувавши до Болгарії. Тут він прийняв пропозицію щодо організації та очолення кафедри фізіології та фізіологічної хімії. На медичному факультеті Софійського університету Василь Васильович одразу ж активно взявся за підготовку учбової літератури для студентів на болгарській мові. Уже в кінці 1920 р. в Софії вийшов його підручник з фізіологічної хімії, а в 1924 р. – керівництво до практичних занять з фізіологічної хімії. Це були перші навчальні посібники з біохімії у Болгарії.

За 10 років роботи в університеті Василь Васильович створив умови для нормального розвитку кафедри: обладнав науково-виробничу лабораторію, що пізніше носила його ім'я, налагодив чіткий навчальний процес, сформував болгарську школу фізіологів та біохіміків.

Не залишав вчений і наукових досліджень, ряд робіт присвятив біохімії гормонів, насамперед інсуліну.

Також розробив органопрепарат «біотонін», який був рекомендований до застосування при симптомах слабкості та розладах нервової системи, серцевої слабкості, розладів обміну речовин. Цей препарат вже після його смерті випускала спеціальна «Лабораторія імені професора Зав'ялова» в Софії.

Професор Зав'ялов заохочував до участі у своїх дослідках молодих вчених. Н. Добрєв, О. Янишевський та Всеволод Зав'ялов молодший переймали досвід науково-дослідної праці. З ними разом Василь Васильович у 1929 р. розробив клінічний метод виявлення сечевої кислоти в крові та спосіб отримання розчинного у воді бензоата.

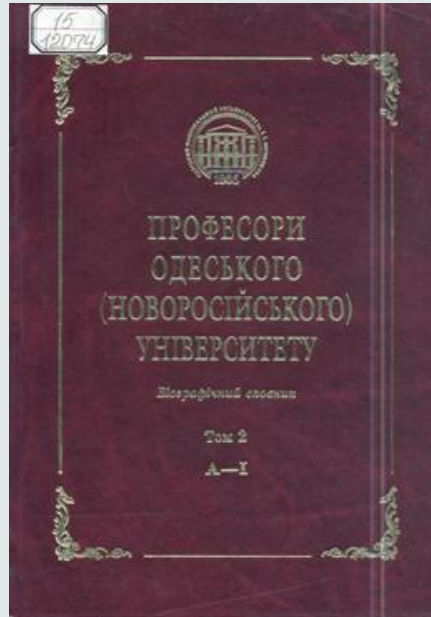
Син Зав'ялова, Всеволод Васильович – вихованець Одеського університету, став відомим вченим у Болгарії, також фізіолог, займався електрофізіологією

Свої наукові праці В. В. Зав'ялов публікував переважно у «Щорічнику медичного факультету Софійського університету»

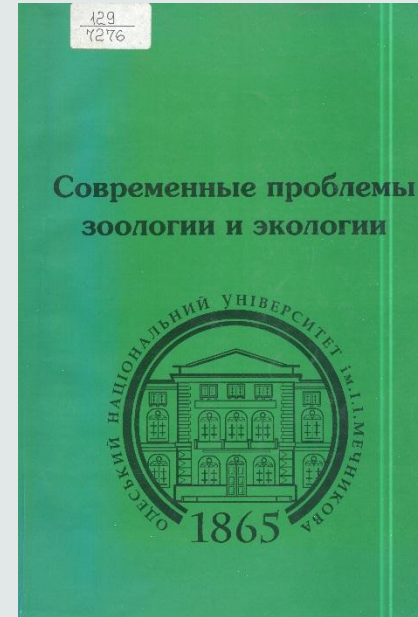
Янишевський О. Е. (1873-1936) – вчений-невропатолог, психіатр, творець клініки нервових хвороб Одеського університету та засновник болгарської клінічної невропатології.

Література про В. В. Зав'ялова:

Коваленко С. Г. Зав'ялов Василь Васильович/ С. Г. Коваленко, Т. В. Васильєва // Професори Одеського (Новоросійського) університету : біогр. словник / ОНУ імені І. І. Мечникова, Наук. б-ка ; відп. ред. В. А. Сминтина ; заст. відп. ред. М. О. Подрезова ; авт. вступ. ст. В. М. Хмарський ; упоряд. та бібліогр. ред.: В. П. Пружина, В. В. Самодурова. – Вид. 2-ге, доп. – Одеса : Астропринт, 2005. – Т. 2 : А - І. – С. 446–447.

Шифр 15/12046

Рясиков Л. В. Профессор-физиолог Василий Васильевич Завьялов (к 75-летию со дня смерти) / Л. В. Рясиков // Современные проблемы зоологии и экологии : материалы Междунар. конф., посвящ. 140-летию ОНУ им. И.И. Мечникова, каф. зоологии ОНУ, Зоологического музея ОНУ и 120 годовщине со дня рождения Заслуженного деятеля науки УССР, проф. И.И. Пузанова (Одеса, 22-25 апр. 2005 г.) / отв. ред. И. Т. Русев. – Одесса : Феникс, 2005. – С. 384–386.

Шифр 129/7276

Богачик Т. А. Василий Васильевич Завьялов (1873-1930) – ординарный профессор кафедры зоологии, сравнительной анатомии и физиологии естественного отделения Императорского Новороссийского университета / Т. А. Богачик, И. В. Ефремова, Л. В. Рясиков // І. М. Сеченов та одеська школа фізіологів : тези доп. наук.-практ. конф. з міжнар. участю присвяченої 175-річчю з дня народження І. М. Сеченова (Одеса, 13–14 верес. 2004 р.) / гол. ред. О. А. Шандра ; Одес. держ. мед. ун-т. – Одеса, 2004. – С. 3–5.

Шифр 130/8056

Васильев К. К. Воспитанник медицинского факультета Тартуского университета профессор В. В. Завьялов (1873–1930) / К. К. Васильев, К. Г. Васильев, В. В. Калнин // Some Problems of the History of Tartu University. – Tartu, 1991. – V. 26. - P. 68–71.

Белоэмигранты в Болгарии. Воспоминания / под ред. В. В. Чумаченко, П. В. Чумаченко, С. А. Рожкова. – М. : Новые печат. технологии ; Синержи, 2013. – 794 с.

Помер проф. В. В. Зав'ялов 24 лютого 1930 р. у віці 56 років.
Був похований на Центральному софійському цвинтарі,
надгробок не зберігся.